

УДК 378.015.3:159.955]:745/749.071.1

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2026.352658>

Анатолій Бровченко, кандидат педагогічних наук,
професор кафедри декоративного мистецтва і реставрації
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8772-0999>

Алла Руденченко, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри декоративного мистецтва і реставрації
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9354-8216>

Олег Резніков, викладач кафедри декоративного
мистецтва і реставрації
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-4677-1068>

РОЗВИТОК ХУДОЖНЬО-ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ У МАЙБУТНІХ ХУДОЖНИКІВ ДЕКОРАТИВНО-ВЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА

У статті розкривається сутність художньо-образного мислення та значення його розвитку для майбутніх художників декоративно-вжиткового мистецтва. Розкриваються, ключові фактори, котрі, на думку авторів, здійснюють найсуттєвіший вплив на розвиток їх художньо-образного мислення. До яких віднесено функціональну асиметрію півкуль головного мозку та набуті в процесі життєдіяльності стійкі патерни (шаблони) мислення. В ній подаються ефективні засоби розвитку художньо-образного мислення, враховуючи особливості їх впливу та основні педагогічні підходи по його розвитку.

Ключові слова: художньо-образне мислення; асиметрія півкуль головного мозку; патерни мислення; педагогічні підходи; креативні завдання.

Літ. 6.

Anatoly Brovchenko, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Decorative Arts and Restoration Department,
Kyiv Borys Hrinchenko Metropolitan University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8772-0999>

Alla Rudenchenko, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Head of the Decorative Art and Restoration Department,
Kyiv Borys Hrinchenko Metropolitan University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9354-8216>

Oleh Reznikov, Lecturer of the Decorative Arts and
Restoration Department,
Kyiv Borys Hrinchenko Metropolitan University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-4677-1068>

DEVELOPMENT OF ARTISTIC-FIGURED THINKING IN FUTURE ARTISTS OF DECORATIVE AND APPLIED ARTS

The article reveals the essence of artistic imaginative thinking and its significance for the development of artistic imaginative thinking in future artists of decorative and applied arts. It highlights the key factors which, in the authors' opinion, significantly influence artistic imaginative thinking. These include the functional asymmetry of the cerebral hemispheres and stable thinking patterns acquired in the course of an individual's life. It is noted that imaginative thinking is inherent to a person from birth and is especially characteristic of children from an early age; however, over time, creative potential in adulthood tends to become lower than that of younger children. The authors present effective means of developing artistic imaginative thinking taking into account the specific influence of the aforementioned factors and partially disclose the main pedagogical approaches to its development namely the biomorphic approach understood as artistic and creative interpretation of natural forms and processes without their direct copying, the integrative interdisciplinary approach which involves the synthesis of knowledge from decorative arts, design, cultural history, materials science and modern technologies, the cultural contextual approach based on comprehension of national and regional artistic traditions as a source of images, symbols and decorative motifs, the research reflective approach that includes analysis of one's own artistic activity understanding the stages of image creation and reflection on the artistic means used, the digital humanitarian approach which involves the use of digital tools such as visual libraries digital modeling and virtual museums, and the personalized creative approach that takes into account individual characteristics of students' artistic thinking their previous experience stylistic preferences and pace of creative development. The article also presents the essence of practice validated tasks that are effective for developing artistic,

imaginative thinking in future artists of decorative and applied arts, including tasks focused on figurative associative transformation, breaking patterns, and deconstructing form, material, sensory experimentation, intercultural and interstyle interpretation, conceptualization of the artistic image, and reflective creative biomorphic and nature-inspired activities.

Keywords: *artistic and figurative thinking; asymmetry of the cerebral hemispheres; patterns of thinking; pedagogical approaches; creative tasks.*

Постановка проблеми. Розвиток художньо-образного мислення є ключовою умовою професійного становлення майбутніх художників, оскільки саме воно забезпечує їх здатність до цілісного, образно-асоціативного та творчо-перетворювального відображення дійсності. Сформованість художньо-образного мислення визначає рівень художньої інтерпретації реальності, глибину осмислення образного змісту та оригінальність творчих рішень у процесі створення мистецьких творів, але ефективний його розвиток у майбутніх художників зостається значною педагогічною проблемою оскільки він є складним синтетичним процесом, який вимагає інтеграції технічної майстерності з глибокою творчою уявою, подоланні стереотипів, пошуку унікального стилю та здатності інтерпретувати реальність, а не лише копіювати її.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблемі художньо-образного мислення присвятили свої дослідження значна кількість науковців. В своїх фундаментальних працях відомий психолог Л. Виготський дає нам розуміння природи художньо-образного мислення й осмислення механізмів творчості, уяви, емоцій та взаємозв'язку мислення і мовлення в художній діяльності. Емпатію, як компонент розвитку художньо-образного мислення студентів, яка визначає стимул до самостійної творчої діяльності, досліджувала І. Гаран. У своїй монографії "Психологія художніх здатностей" О. Ткачук розкрив особливості функціональної асиметрії мозку і її зв'язок з художніми здатностями особистості та місце творчого мислення і художнього образу у структурі художніх здатностей. Особливості формування художньо-образного мислення у студентів-скульпторів досліджував Б. Мазур. Розвиток творчої уяви і формування її в процесі образотворчої діяльності досліджують Я. Чеботова та І. Вінничук. Значний науковий доробок пов'язаний з художньо-образним мисленням, досліджуючи механізм візуального мислення, зробили психологи: Р. Арнхейм, П. Гальперін, Д. Гібсон, А. Запорожець, В. Зінченко, Л. Ітельсон, А. Леонт'єв, А. Лурія, С. Симоненко. Уточнюються та розкриваються поняття "художньо-образне мислення автора-митця" та "художньо-образне мислення учня-реципієнта", в роботах С. Сафарян. Розглядала проблему творчого мислення і уяви у процесі професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва О. Музика.

Мета статті: виявити ключові фактори які впливають на художньо-образне мислення майбут-

ніх художників декоративно-вжиткового мистецтва та ефективні методи, засоби й педагогічні підходи його розвитку у них.

Виклад основного матеріалу. Художньо-образне мислення виступає органічним компонентом творчої діяльності та істотно визначає рівень і якість результатів художньої творчості. Образи, що народжуються в процесі художньо-образного мислення, стають не тільки кінцевим продуктом творчості, але і показником пізнавального рівня та регулятором мисленнєвої діяльності, яка можлива завдяки сформованості у суб'єкта специфічних здібностей, що забезпечують виникнення образів, їх збереження у пам'яті та перетворення на нові образи, які відрізняються від початкових [2].

У процесі фахової підготовки майбутніх художників декоративно-вжиткового мистецтва, розвиток художньо-образного мислення сприяє інтеграції їх сенсорного досвіду, емоційно-ціннісного ставлення та інтелектуального осмислення художнього матеріалу, що забезпечує усвідомлений вибір виражальних засобів і формує індивідуальний стиль творчої діяльності. Цілеспрямований розвиток такого мислення в майбутніх художників являється ключовим чинником підвищення якості їх професійної підготовки і забезпечує їхню готовність до самостійної творчої діяльності в умовах сучасного культурно-мистецького простору.

Термінологічно "художньо-образне мислення" поєднує в собі художню та образну складові.

В Українській електронній енциклопедії освіти художнє (образне) мислення (*англ. artistic (figurative) thinking*) визначається як поняття міждисциплінарного статусу, що функціонує на перетині кількох наукових дискурсів: у філософії визначається як сукупність інтелектуальних видів діяльності, які забезпечують процеси творення та інтерпретації художніх творів у споріднених сферах мистецтва; в естетиці трактується як специфічний вид духовної діяльності, цілеспрямовано орієнтований на створення, сприйняття та розуміння творів мистецтва [3].

На думку О. Ткачука, художнє мислення за своєю сутністю є процесом духовної діяльності, воно реалізується у створенні якісно нових суспільних та образотворчих цінностей, де важливою умовою їх розвитку є безпосередньо саме мистецтво [4].

У цьому контексті, В. Рагозіна розглядає художнє мислення як найвищий рівень художньої свідомості, що передбачає здатність до образного узагальнення, емоційного осмислення та символічного

мислення. Художнє мислення є іманентною складовою творчого процесу створення художнього твору автором і притаманне всім його стадіям: накопичення життєвих вражень, народження замислу твору, добір засобів певного виду мистецтва, реалізація ідеї у процесі художньо-творчої діяльності [3].

За дослідженнями О. Ясенєва, і О. Дубового, образне мислення ж – це чуттєвий вираз будь-якої ідеї, який починається з оперування художніми образами та пов'язаний з поступовим ускладненням художніх образів, що відображаються у свідомості особистості майбутнього митця: від простих – до змістовніших; від фрагментарних – до більш масштабних; від одиничних – до об'єднаних [5]. На думку В. Коваленко “мистецтво за своєю природою – це результат образного мислення” тому його розвиток у майбутніх митців є надзвичайно важливим завданням [1, 25].

Образне мислення дається людині з народження і великою мірою властиве дітям змалку, проте з часом починає трансформуватися в понятійне мислення, в результаті якого творчий потенціал у дорослішому віці стає нижчим, ніж у дітей молодшого віку [4, 142].

Виявлено фактори, котрі активно впливають на стан і розвиток художньо-образного мислення майбутніх художників декоративно-вжиткового мистецтва.

Одним із таких є функціональна асиметрія півкуль головного мозку. Згідно з сучасними нейропсихологічними дослідженнями, права та ліва півкулі мозку виконують відносно диференційовані, але взаємодоповнюючі функції, що безпосередньо впливають на характер і продуктивність творчої діяльності та протікання художньо-образного мислення.

Права півкуля – це база образного мислення, що охоплює світ явищ у всьому його багатстві й різноманітті, а ліва півкуля – основа абстрактного мислення, що шукає й знаходить у цьому світі гармонію причин і наслідків [4, 128]. Її робота переважно забезпечує цілісне, образне, просторове та інтуїтивне сприймання, емоційно-асоціативну обробку інформації, а також здатність до синтезу візуальних образів. Саме її активність пов'язана з формуванням художніх образів, оперуванням символами, орнаментальними структурами, ритмом, кольоровими співвідношеннями та композиційною цілісністю, що є базовими складниками декоративного мистецтва. У цьому контексті домінування або активізація право-півкульних механізмів сприяє розвитку інтуїтивного художнього бачення та креативної уяви.

Ліва півкуля відповідає за аналітичне мислення, логічну послідовність, вербалізацію, структурування та контроль діяльності. У художньо-творчому процесі вона забезпечує усвідомлення композицій-

них закономірностей, технологічних етапів виконання декоративного виробу, дотримання пропорцій, симетрії або навмисної асиметрії, а також рефлексивне осмислення результатів творчої роботи [4, 128].

Таким чином, розвиток художньо-образного мислення ґрунтується не на ізольованому домінуванні однієї з півкуль, а на їх функціональній асиметрії та динамічній взаємодії. З цього робимо висновок, що для майбутніх художників декоративного мистецтва особливого значення набуває педагогічне стимулювання міжпівкульної інтеграції, що дозволяє поєднувати образно-інтуїтивні процеси з аналітико-конструктивними, забезпечуючи цілісність художнього задуму та його адекватне матеріальне втілення.

Іншим фактором, котрий справляє значний вплив на протікання художньо-образного мислення і його розвиток, є патерни (шаблони) мислення. Вони є наслідком ефективної роботи мозку по організації інформації яка безперервно і у великому об'ємі надходить ззовні. В процесі життєдіяльності індивід накопичує стійкі патерни, котрі впливають на процес художньо-образного мислення і образотворення. По мірі їх використання вони ще більше закріплюються в нашій свідомості і пригальмовують креативність мислення [6].

Таким чином, у процесі життєдіяльності особистості формуються стійкі мисленнєві патерни, які, з одного боку, забезпечують ефективність повсякденної діяльності, а з іншого – можуть обмежувати варіативність мислення та знижувати продуктивність художньо-образного мислення. Для подолання цього негативного впливу є необхідним здійснення цілеспрямованого педагогічного впливу, спрямованого на усвідомлення майбутнім художником існування мисленнєвих патернів, й на деконструкцію та трансформацію усталених когнітивних схем в процесі художньо-образного мислення.

З огляду на це, розглядаючи проблему розвитку художньо-образного мислення у художника О. Ткачук зазначає, що він повинен уміти підніматися над своїми установками й звичками, оскільки він завжди прагне бачити світ інакше, по-своєму. Часом митцю корисніше бачити світ очима, а не мозком, іноді, навпаки. Часто ми бачимо мозком, тобто через ті схеми, які в нас закладені в психіці, підсвідомості, у пам'яті. Тому іноді, потрібно вміти бачити очима, вирватися за межі модернізму психіки, пов'язаного з пам'яттю того, що в нас уже є, знімаючи окуляри, лінзи, які складаються з безлічі “скляних” шарів, що утворилися минулими нашими сприйняттями й установками [4, 74].

Важливу роль в цьому процесі можуть відіграти штучно створені ситуації когнітивної та образної “дисгармонії”, коли здобувачі освіти стикаються з нетиповими художніми завданнями, парадоксаль-

ними композиційними умовами або незвичними матеріалами й техніками. Такі умови стимулюють перебудову звичних мисленнєвих схем і активізують процеси дивергентного та образно-асоціативного мислення.

Як показує практика, ефективним в розвитку художньо-образного мислення є застосування методів варіативної трансформації образу, зокрема навмисної деформації, асиметрії, зміни масштабу, інверсії функцій і поєднання несумісних елементів. Подібні методи сприяють руйнуванню стереотипних образних уявлень і формують здатність до гнучкого оперування художніми образами. Крім цього, доцільним є використання міжкультурних і міжстильових зіставлень, що розширюють художній досвід і знижують стійкість сформованих патернів. Зіткнення з альтернативними художніми системами, їх аналіз сприяє деконсервації мислення та розвитку здатності до множинних інтерпретацій образного змісту, одночасно включаючи динамічну взаємодію двох півкуль мозку.

Ефективними засобами розвитку художньо-образного мислення у майбутніх художників, показали себе педагогічні прийоми використання природних форм, і нетрадиційних сенсорних стимулів, оскільки вони сприяють подоланню шаблонності сприймання та активізації асоціативно-образних механізмів мислення. Природне середовище, на відміну від штучно організованих візуальних зразків, характеризується високим рівнем варіативності, асиметрії, ритмічної нерегулярності та багатства форм, що створює умови для формування нестандартних образних уявлень. Залучення майбутніх художників до спостереження за природними об'єктами (рослинами, мінералами, природними ландшафтами, структурами живих організмів) сприяє розвитку цілісного художнього бачення, образної пам'яті та здатності до синтезу складних форм. Аналіз природних структур, таких як фрактальні побудови, ритміка та текстурна різноманітність, стимулює відхід від геометризованих і шаблонних композиційних рішень. Використання мультисенсорного досвіду, зокрема залучення тактильних, слухових і кінестетичних відчуттів у процесі сприймання природного середовища активізує різні канали сприймання, сприяє міжпівкульній інтеграції та послаблює домінування вербально-логічних схем мислення.

Педагогічно доцільним у розвитку креативного художньо-образного мислення є створення умов для спонтанної, неконтрольованої творчої діяльності в природному або наближеному до природного середовищі (плєнерні практики, робота з природними матеріалами, імпровізаційні завдання). Подібні форми роботи знижують рівень внутрішнього контролю, сприяють емоційному розкріпачення та активізації інтуїтивних механізмів худож-

ньо-образного мислення, розвитку образної уяви, асоціативності та творчої свободи, що є необхідними складниками ефективного формування художньо-образного мислення майбутніх митців.

Іншим ефективним спрямуванням в розвитку художньо-образного мислення є формування здатності до образно-асоціативного мислення через виконання спеціально дібраних творчих завдань, спрямованих на варіативну інтерпретацію традиційних мотивів, символів і декоративних форм. Такі завдання стимулюють активізацію уяви, розвиток образної пам'яті та здатності до трансформації первинних візуальних уявлень у нові художні образи з урахуванням функціональних, матеріально-технологічних і стилістичних вимог декоративного мистецтва.

При цьому, суттєвого значення набуває інтеграція практик експериментування з матеріалами, фактурами, кольоровими поєднаннями та техніками виконання, що сприяє поглибленню сенсорного досвіду та формуванню цілісного художнього бачення. Паралельно, важливу роль відіграє використання міждисциплінарних зв'язків, зокрема поєднання знань з історії мистецтва, етнокультурної спадщини, композиції та технології декоративних матеріалів, що забезпечує змістовну насиченість і концептуальну обґрунтованість художніх образів.

Отже, основними педагогічними підходами в розвитку художньо-образного мислення у майбутніх художників декоративно-вжиткового мистецтва є:

– Біоморфний, який полягає в художньо-творчій інтерпретації природних форм і процесів без їх прямого копіювання. Біоморфна стилізація сприяє розвитку здатності до абстрагування, узагальнення та трансформації природних образів у декоративні мотиви, орнаментальні структури та композиційні рішення, притаманні декоративному мистецтву.

– Інтегративно-міждисциплінарний. Забезпечує синтез знань із декоративного мистецтва, дизайну, історії культури, етномистецтва, матеріалознавства та сучасних технологій. Інтеграція різних галузей знань активізує асоціативне мислення, розширює образний тезаурус і сприяє створенню багатошарових художніх образів.

– Культурно-контекстуальний (етнокультурний). Орієнтований на осмислення національної та регіональної художньої традиції як джерела образів, символів і декоративних мотивів. Актуалізація етнокультурного контексту в сучасній інтерпретації стимулює образне переосмислення традиційних форм і формує здатність до творчої трансформації культурної спадщини.

– Дослідницько-рефлексивний. Передбачає залучення здобувачів освіти до аналізу власної художньої діяльності, осмислення етапів створення образу та рефлексії щодо використаних художніх засобів. Такий підхід сприяє усвідомленню роз-

РОЗВИТОК ХУДОЖНЬО-ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ У МАЙБУТНІХ ХУДОЖНИКІВ ДЕКОРАТИВНО-ВЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА

витку художньо-образного мислення та формування індивідуальної творчої позиції.

– Цифрово-гуманітарний. Полягає у використанні цифрових інструментів (візуальні бібліотеки, цифрове моделювання, віртуальні музеї, генеративні візуальні середовища, як засобу розширення образного досвіду та експериментування з формою, кольором і композицією, без заміщення, а з доповненням традиційних технік декоративного мистецтва.

– Персоналізовано-творчий. Орієнтується на врахування індивідуальних особливостей художнього мислення здобувачів освіти, їхнього попереднього досвіду, стилістичних уподобань і темпу творчого розвитку. Персоналізація навчання створює умови для формування унікального художнього бачення та стійкої мотивації до творчої діяльності.

Як показала практика, для розвитку художньо-образного мислення у майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва ефективними є такі завдання:

– *Завдання на образно-асоціативну трансформацію* спрямовані на розвиток здатності переходу від конкретного образу до узагальненого декоративного мотиву. До них належать: трансформація природного об'єкта (листок, мушля, камінь) у серію декоративних мотивів різного ступеня стилізації; створення орнаментальної композиції на основі асоціацій до абстрактних понять (рух, тиша, ритм, напруга); інтерпретація музичного або поетичного образу засобами декоративної форми.

Результатом їх застосування є: активізація уяви, асоціативності, образного узагальнення.

– *Завдання на порушення шаблонів і деконструкцію форми* передбачають подолання стереотипів композиційного та формоутворювального мислення. Ними є: навмисна деформація традиційної орнаментальної схеми; побудова композиції з домінуванням асиметрії, порушеного ритму або “негармонійних” пропорцій; створення декоративного виробу з обмеженням (лише одна лінія, два кольори, одна форма).

Результатом їх застосування є: формування когнітивної гнучкості, дивергентного мислення.

– *Завдання на матеріально-сенсорне експериментування* покликані розширити сенсорний досвід та образне сприймання матеріалу майбутніми художниками. До них відносяться: створення композиції з нетрадиційних або комбінованих матеріалів; художнє дослідження фактури як самостійного образного елемента; виконання одного образу в різних матеріалах (текстиль, дерево, папір, глина).

Результатом їх застосування є: розвиток тактильного мислення, матеріальної образності.

– *Біоморфні та природо-інспіровані завдання* передбачають використання природних форм як

джерела образного мислення. Ними є: стилізація природних структур (фрактали, клітинні форми, природні ритми); створення орнаменту на основі спостереження природних процесів (росту, руху, ерозії); біонічний дизайн декоративного об'єкта.

Результатом їх застосування є: формування цілісного художнього бачення, відхід від геометричної шаблонності.

– Завдання на міжкультурну та міжстильову інтерпретацію мають забезпечувати розширення художнього досвіду та образного тезаурусу. Такими завданнями є: інтерпретація традиційного орнаменту іншої культури з урахуванням сучасного контексту; поєднання елементів різних стилів у межах однієї композиції; створення декоративного образу на перетині народного мистецтва і сучасного дизайну.

Результатом їх застосування є: розвиток багатовимірного образного мислення, культурної рефлексії.

– *Завдання на концептуалізацію художнього образу* спрямовані на усвідомлене формування художнього задуму. До них належать: створення декоративного об'єкта з чітко сформульованою образною ідеєю; вербалізація художнього образу перед початком виконання; побудова серії робіт на основі однієї образної концепції.

Результатом їх застосування є: інтеграція інтуїтивного та раціонального компонентів мислення.

– *Рефлексивно-творчі завдання* націлені на усвідомлення власних мисленнєвих процесів. Завдання: аналіз етапів трансформації образу від задуму до реалізації; порівняння альтернативних варіантів композиційного рішення; саморефлексія щодо використаних образних засобів.

Результатом їх застосування є: формування метакогнітивних навичок і індивідуального стилю.

Таким чином, ефективний розвиток художньо-образного мислення майбутніх художників декоративного мистецтва забезпечується реалізацією комплексного педагогічного підходу, орієнтованого на активізацію творчого потенціалу особистості, формування здатності до самостійного художнього мислення та підготовку до професійної діяльності в сучасному культурно-мистецькому середовищі.

Висновки. Отже, художньо-образне мислення є невід'ємною складовою творчої діяльності художника, яке має значний вплив на її якісні результати. Воно є складним синтетичним процесом і на нього впливають різні фактори. Одними із ключових з них, є нейропсихологічні особливості асиметрії півкуль мозку та набуті стійкі мисленеві патерни (шаблони).

Розвиток художньо-образного мислення у майбутніх художників декоративно-вжиткового мистецтва потребує цілеспрямованої організації освітнього процесу, який враховує вплив таких факторів. З

огляду на це, освітні методики, спрямовані на розвиток художньо-образного мислення, мають враховувати нейропсихологічні особливості асиметрії півкуль мозку та створювати умови для гармонійного поєднання образного, емоційного й раціонально-логічного компонентів творчої діяльності. Подолання ж гальмівного впливу мисленнєвих патернів у контексті розвитку художньо-образного мислення можливе за умови системного поєднання рефлексивних, проблемно-творчих і трансформаційних впливів, спрямованих на формування відкритості мислення, когнітивної гнучкості та здатності до свідомого виходу за межі усталених образних схем. Конкретні завдання для розвитку художньо-образного мислення майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва мають бути варіативними, проблемно зорієнтованими, сенсорно насиченими та спрямованими на трансформацію образу, а не його репродуктивне відтворення.

Перспективи подальших досліджень. Перспективу наших подальших досліджень вбачаємо у розвитку креативності майбутніх художників декоративно-вжиткового мистецтва через поєднання мистецтва та етнодизайну.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваленко В. Формування образного мислення в обдарованих школярів основної та старшої школи засобами художньої літератури : дис. ... к-та пед. наук : 13.00.02. Київ, 2004. 223 с.
2. Музика О.Я. Проблема творчого мислення і уяви у процесі професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва. URL: <https://surl.li/gkjhm>
3. Рагозіна В.В. Художнє (образне) мислення. Українська електронна енциклопедія освіти. 2026. URL: [https://eduglos.iitta.gov.ua/index.php/Художнє_\(образне\)_мислення](https://eduglos.iitta.gov.ua/index.php/Художнє_(образне)_мислення) (дата звернення: 13.02.2026).
4. Ткачук О.В. Психологія художніх здатностей : монографія. Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2012. 372 с.

5. Ясенев О.П., Дубовий О.В. Образне мислення як чинник розвитку професійної майстерності у студентів мистецьких спеціальностей. *Вісник КНУКіМ. Сер. Мистецтвознавство*. 2021. Вип. 45. С. 257–261. DOI: 10.31866/2410-1176.45.2021.247404

6. Edward de Bono. *Lateral Thinking*. Penguin, 2016. 272 с.

REFERENCES

1. Kovalenko, V. (2004). Formuvannia obraznoho myslennia v obdarovanykh shkoliariv osnovnoi ta starshoi shkoly zasobamy khudozhnoi literatury [Formation of imaginative thinking in gifted primary and high school students through the means of fiction]. *Candidate's thesis*. Kyiv, 223 p. [in Ukrainian].
2. Muzyka, O.Ya. Problema tvorchoho myslennia i uivai u protsesi profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv obrazotvorchoho mystetstva [The problem of creative thinking and creativity in the process of professional preparation of future teachers of the visual arts]. Available at: <https://surl.li/gkjhm> (Accessed 12 Febr. 2026). [in Ukrainian].
3. Rahozina, V.V. Khudozhnie (obrazne) myslennia. Ukrainka elektronna entsyklopediia osvity [Artistic (figurative) thinking. Ukrainian electronic encyclopedia of education]. Available at: [https://eduglos.iitta.gov.ua/index.php/Художнє_\(образне\)_мислення](https://eduglos.iitta.gov.ua/index.php/Художнє_(образне)_мислення) (Accessed 13 Febr. 2026). [in Ukrainian].
4. Tkachuk, O.V. (2012). Psykholohiia khudozhnikh zdatnosti [Psychology of artistic abilities]. Odesa, 372 p. [in Ukrainian].
5. Yaseniev, O.P. & Dubovyi, O.V. Obrazne myslennia yak chynnyk rozvytku profesiinoi maisternosti u studentiv mystetskykh spetsialnosti [Figurative thinking as a factor in the development of professional skills in students of art majors]. *Bulletin of KNUKiM. Series in Arts*. Vol. 45. pp. 257–261. DOI: 10.31866/2410-1176.45.2021.247404 [in Ukrainian].
6. Edward de Bono (2016). *Lateral Thinking*. Penguin, 272 p. [in English].

Стаття надійшла до редакції: 21.02.2026

Прийнято до друку: 16.04.2026

Опубліковано: 04.05.2026

“Освіта повинна розвивати сили голови, серця й рук”.

*Йоганн Генріх Песталоцці
швейцарський педагог*

“Справжня педагогіка починається там, де машина закінчує свою роботу”.

*Василь Сухомлинський
український педагог*

“Система навчання повинна пристосовуватися до учня, але виховувати в ньому здатність пристосовуватися до життя”.

*Жан Піаже
швейцарський психолог, філософ*

